

Pozměňovací návrh poslance Petra Sadovského k vládnímu návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony
(sněmovní tisk 79)

V části první článku I se vkládá nový novelizační bod č. 1, který zní:

1. V § 34 odst. 1 písmeno c) zní:

„c) doba, po kterou oběť trestného činu těžkého ublížení na zdraví spočívajícího v zmrzačení pohlavních orgánů nebo sterilizaci (§ 145), nedovoleného přerušení těhotenství bez souhlasu těhotné ženy (§ 159), obchodování s lidmi (§ 168), zavlečení spáchaného za účelem donucení jiného k sňatku (§ 172), vydírání (§ 175) nebo útisku (§ 177) spáchaných za účelem donucení jiného k sňatku nebo k strpění zákroku směřujícímu k způsobení těžkého ublížení na zdraví spočívajícího v zmrzačení pohlavních orgánů nebo některého trestného činu uvedeného v hlavě třetí zvláštní části tohoto zákona o trestných činech proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti byla mladší osmnácti let,“.

Dosavadní novelizační body č. 1 až 44 se označují jako novelizační body č. 2 až 45.

Odůvodnění návrhu

Úmluva Rady Evropy o prevenci a potírání násilí na ženách a domácího násilí (dále jen „Istanbulská úmluva“) v článku 58 odst. 1 vyžaduje, aby smluvní strany stanovily dostatečně dlouhou promlčecí dobu u činů spočívajících v sexuální násilí (čl. 36), nuceném sňatku (čl. 37), mrzačení ženských pohlavních orgánů (čl. 38) a násilném přerušení těhotenství a násilné sterilizaci (čl. 39) tak, aby bylo možné zahájit trestní řízení i poté, co oběť dosáhne zletilosti. Vládní návrh tento požadavek do trestního zákoníku nepromítá s odůvodněním, že bude využita možnost upravená v článku 78 odst. 2 Istanbulské úmluvy učinit při uložení ratifikační listiny k čl. 58 odst. 1 výhradu ohledně článků 37, 38 a 39 [u jednání uvedeného v článku 36 je již požadavek na dostatečnou promlčecí dobu reflektován v § 34 odst. 1 písm. c) tr. zák.]. Jako důvod je uváděno, že některá jednání, která Istanbulská úmluva požaduje trestat, jsou postihována obecně formulovanými trestným činem těžkého ublížení na zdraví a zařazení tohoto trestného činu do výčtu podle § 34 odst. 3 písm. c) tr. zák. by šlo dalece nad rámec požadavku plynoucího z Istanbulské úmluvy a navíc by bylo nesystematické ve vztahu nejen k jiným trestným činům, jimiž je jiné osobě úmyslně ublíženo na zdraví, ale též například ve vztahu k pokusu vraždy či jiným trestným činům, kterými měla být úmyslně způsobena smrt. Za nevhodné se považuje i vytvoření specifických skutkových podstat trestných činů postihujících tato jednání. Stávající promlčecí doby jsou považovány vládou za dostatečné.

Lze souhlasit s tím, že není žádoucí vytvářet kazuistické skutkové podstaty trestných činů pro jednání, která lze postihnout v rámci obecnějších trestných činů. Stejně tak rozšíření požadavku Istanbulské úmluvy ohledně promlčecí doby na všechny trestné činy, v jejichž rámci jsou postihována specifická jednání vyžadovaná články 37 až 39 Istanbulské úmluvy (těžké ublížení na zdraví, vydírání, zavlečení, útisk), by bylo neúměrně široké sledovanému cíli. Istanbulská úmluva totiž cílí na případy, kdy jsou určitá jednání typická pro určité etnické skupiny osob a přitom se tato etnika vyznačují velmi úzkými a silnými rodinnými vazbami a závislostí, kdy je obvyklé, že když se určitá osoba zprotiví zvyklostem, je vystavena odsudku a zavržení ze strany rodiny, exkomunikována nebo pronásledována, zbita či dokonce zabita. Jde např. o ženské obřizky prováděné muslimy, kdy neobřezané ženy nemají naději na sňatek, nebo o nucené sňatky typické pro Olašské Romy.

Řešení, že z uvedených důvodů nebude promlčecí doba upravována a bude učiněna výhrada, však nelze považovat za správné a směřující k dosažení sledovaného cíle, tj. aby osoby žijící v těchto etnikách měly poté, co dosáhnou zletilosti, vždy reálnou možnost dosáhnout trestního stíhání osob za skutky uvedené v člancích 37 až 39, neboť je větší šance, že po dosažení zletilosti se tyto osoby dokážou vymanit ze závislosti na rodině. Proto se navrhuje zvolit obdobné řešení, jako trestní zákoník obsahuje již ve stávající právní úpravě ve vztahu k trestnému činu obchodování s lidmi a trestným činům proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti, u kterých se staví promlčecí doba po dobu, po kterou byla oběť mladší 18 let. Tato úprava byla do trestního zákoníku zakotvena v návaznosti na požadavek zakotvený v čl. 33 Úmluvy Rady Evropy o ochraně dětí před sexuálním vykořisťováním a sexuálním zneužíváním, který obsahoval obdobný požadavek, aby smluvní strany zajistily, že promlčecí lhůta pro zahájení trestního řízení stanoveného podle článků 18, 19 odstavce 1 a) a b) a článku 21 odstavce 1 a) a b) trvala dostatečně dlouhou dobu, tak aby bylo možné zahájit řízení poté, co oběť dosáhla zletilosti, přičemž bude délka této doby úměrná závažnosti příslušného trestného činu.

Tuto úpravu se tak navrhuje rozšířit pouze o jednání, jejichž trestní postih je vyžadován v člancích 37 až 39 Istanbulské úmluvy, a to z výše uváděných důvodů. Jak již bylo uvedeno, ve vztahu k jednáním uvedeným v článku 36 je požadavek na promlčecí dobu reflektován již ve stávajícím § 34 odst. 1 písm. c) tr. zák., neboť jde o trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti uvedené v hlavě třetí zvláštní části trestního zákoníku. V článku 37 je vyžadován postih úmyslného donucení jiného k uzavření manželství, což lze postihnout jako trestný čin vydírání nebo útisku, a vylákání jiného přes hranice jeho domovského státu za účelem donucení k sňatku, což lze postihnout jako trestný čin zavlečení. Podle článku 38 má být postihováno mrzačení ženských pohlavních orgánů, navádění k tomuto zákroku a přinucení ženy nebo dívky k podstoupení takového zákroku či její obstarání k němu. Uvedená jednání lze postihovat jako trestný čin těžkého ublížení na zdraví a účastenství na něm a jako vydírání či útisk. Podle článku 39 má být postihováno násilné přerušování těhotenství, které je trestné jako trestný čin nedovoleného přerušování těhotenství bez souhlasu těhotné ženy, a násilná sterilizace (sterilizací se rozumí lékařský výkon, který zabraňuje plodnosti, aniž jsou odstraněny nebo poškozeny pohlavní žlázy, srov. § 12 zákona č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách), která je postižitelná jako trestný čin těžkého ublížení na zdraví. Ačkoli Istanbulská úmluva poskytuje ochranu pouze ženám, v rámci zajištění rovné ochrany a odstranění diskriminace se navrhuje poskytnout ochranu oběma pohlavím obecně (samozřejmě tam, kde to nevyklučuje povaha trestného činu).

Uvedené řešení dostatečně zajistí naplnění cíle sledované Istanbulskou úmluvou, aniž by došlo k neúměrnému prodlužování promlčecí doby nad rámec stávající právní úpravy.

Platné znění trestního zákoníku s vyznačením navrhovaných změn a doplnění

§ 34

Promlčecí doba

(1) Trestní odpovědnost za trestný čin zaniká uplynutím promlčecí doby, jež činí

a) dvacet let, jde-li o trestný čin, za který trestní zákon dovoluje uložení výjimečného trestu, a trestný čin spáchaný při vypracování nebo při schvalování privatizačního projektu podle jiného právního předpisu,

- b) patnáct let, činí-li horní hranice trestní sazby odnětí svobody nejméně deset let,
- c) deset let, činí-li horní hranice trestní sazby odnětí svobody nejméně pět let,
- d) pět let, činí-li horní hranice trestní sazby odnětí svobody nejméně tři léta,
- e) tři léta u ostatních trestných činů.

(2) Promlčecí doba počíná běžet u trestných činů, u nichž je znakem účinek anebo

u nichž je účinek znakem kvalifikované skutkové podstaty, od okamžiku, kdy takový účinek nastal; u ostatních trestných činů počíná běžet promlčecí doba od ukončení jednání. Účastníkovi počíná běžet promlčecí doba od ukončení činu hlavního pachatele.

(3) Do promlčecí doby se nezapočítává

- a) doba, po kterou nebylo možno pachatele postavit před soud pro zákonnou překážku,
- b) doba, po kterou bylo trestní stíhání přerušeno,
- ~~c) doba, po kterou oběť trestného činu obchodování s lidmi (§ 168) nebo některého trestného činu uvedeného v hlavě třetí zvláštní části tohoto zákona o trestných činech proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti byla mladší osmnácti let,~~
- c) doba, po kterou oběť trestného činu těžkého ublížení na zdraví spočívajícího v mrzačení pohlavních orgánů nebo sterilizaci (§ 145), nedovoleného přerušování těhotenství bez souhlasu těhotné ženy (§ 159), obchodování s lidmi (§ 168), zavlčení spáchaného za účelem donucení jiného k sňatku (§ 172), vydírání (§ 175) nebo útisku (§ 177) spáchaných za účelem donucení jiného k sňatku nebo k strpění zákroku směřujícímu k způsobení těžkého ublížení na zdraví spočívajícího v zmrzačení pohlavních orgánů nebo některého trestného činu uvedeného v hlavě třetí zvláštní části tohoto zákona o trestných činech proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti byla mladší osmnácti let,**
- d) zkušební doba podmíněného zastavení trestního stíhání nebo podmíněného odložení podání návrhu na potrestání,
- e) doba, po kterou nebylo možné pachatele v České republice trestně stíhat, jde-li o čin, jehož trestnost se posuzuje podle zákona České republiky na základě § 8 odst. 1,
- f) doba od vydání příkazu k zadržení do jeho odvolání nebo do pozbytí jeho platnosti z jiného důvodu,
- g) doba, po kterou bylo dočasně upuštěno od některých úkonů trestního řízení podle zákona o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních,
- h) doba, po kterou bylo trestní stíhání dočasně odloženo.

(4) Promlčecí doba se přerušuje

- a) zahájením trestního stíhání pro trestný čin, o jehož promlčení jde, jakož i po něm následujícím vzetím do vazby, vydáním příkazu k zatčení, podáním žádosti o zajištění vyžádání osoby z cizího státu, vydáním evropského zatýkacího rozkazu, podáním obžaloby, návrhu na schválení dohody o vině a trestu, návrhu na potrestání, vyhlášením odsuzujícího rozsudku pro tento trestný čin nebo doručením trestního příkazu pro takový trestný čin obviněnému, nebo
- b) spáchal-li pachatel v promlčecí době trestný čin nový, na který trestní zákon stanoví trest stejný nebo přísnější.

(5) Přerušáním promlčecí doby počíná promlčecí doba nová.